

Eduskuntavaaliehdokkaat kielipoliittisella kartalla

Santeri Junttila

Oma kieli -yhteisön kevään 2019 eduskuntavaalien edellä toteuttama kielipoliittinen kysely osoittaa, että suhtautumisessa kielipoliittisiin kysymyksiin on jokaisen puolueen sisällä suurta hajontaa. Tämän toteamiseen riittävät kyselyyn saapuneet 239 riittävän täydellistä vastausta, vaikka vastanneita oli vain runsas kymmenesosa kaikista vaalien 2468 ehdokkaasta.

Kielellisten oikeuksien toteutumisesta, kotimaisten kielten tulevaisuudesta tai kielellisen moninaisuuden säilymisestä kiinnostuneella äänestäjällä on siis valinnanvaraa useimpien puolueitten sisällä, mutta puolueen valinnassa kielipoliittisesta kyselystä ei ole yhtä suurta apua.

Ehdokkaitten vastauksiin pääsee tutustumaan sivulla <https://omakieli.fi/kielipoliittinen-kysely-ehdokkaittain/>.

Kyselyn laatimiseen osallistuneena minua ilahduttaa eniten, että suurin osa vastaajista oli useimmista kysymyksistä samaa mieltä kuin kielten asiantuntijat ja vastanneet enimmäkseen kannattivat kielten monimuotoisuutta suosivia ratkaisuja. Iloa toki varjostaa vastanneitten pieni määrä, mutta senkään ei tarvitse johtua niinkään vastaamatta jättäneitten välinpitämättömyydestä kuin meidän myöhäisestä liikkeelle lähdöstämme kyselyn tekijöinä. Viime vaalikautta varjostaneen, perustuslain vastaisuuteen kaatuneen englanninkielisen ylioppilastutkinnon hankkeen uudelleen esiin nostaminen ei tämän kyselyn perusteella näytä todennäköiseltä.

Kuka puolustaisi suomea ja ruotsia englannin vyöryltä? Kuka suojelisi vähemmistökieliä?

Tässä analyysissä olen vetänyt yhteen vastaukset kyselyn kahden tärkeimmän aihealueen väitteisiin ja sijoittanut niitten mukaan kaikki ehdokkaat puolueittain kaksiulotteiseen avaruuteen, jonka akseleina ovat **englannin suosiminen – kotimaisten kielten vaaliminen** ja **enemmistökielen dominanssi – vähemmistökielten suojelu**. Niihin olen sijoittanut vastaukset seuraaviin väitteisiin.

Akselille englannin suosiminen – kotimaisten kielten vaaliminen:

8. On tärkeää, että Suomessa tarjotaan pääsääntöisesti kansalliskielistä koulutusta. Korkeakouluissa on syytä kääntää viimeaikainen kehitys, jossa kansalliskielistä opetusta on voimakkaasti vähennetty.
9. Koulutus on yleensä laadukkainta, kun opettaja ja oppilas toimivat äidinkielellään. Siksi useimmat kouluaineet pitäisi opettaa kotoperäisillä kielillä eikä esimerkiksi englanniksi.
10. Englanninkielisen perus/lukio-opetuksen laajamittainen lisääminen Suomessa johtaisi koulutusjärjestelmämme eriarvoistumiseen.
11. Suomalaisen koulun korkeatasoinen äidinkielen koulusivistys ja laadukas vieraiden kielten opetus antavat erinomaiset eväät kansainvälistymiselle.
12. On pysyvästi tai pidemmäksi ajaksi Suomeen tulevien oma etu opetella suomen ja/tai ruotsin kieli hyvin. Tämä koskee myös kansainvälisiä osaajia.
13. Hallinnossa, opasteissa, palveluissa ja markkinoinnissa tulisi käyttää ensisijaisesti suomea ja/tai ruotsia. Niiden käyttö tulisi turvata tarvittaessa tiukemmalla lainsäädännöllä.

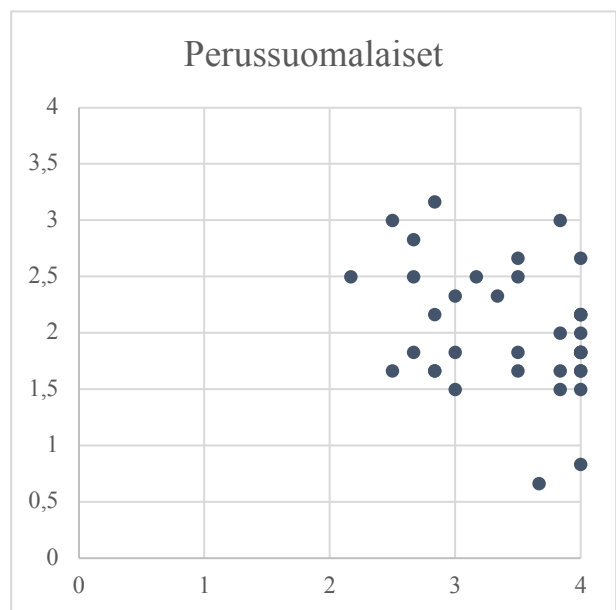
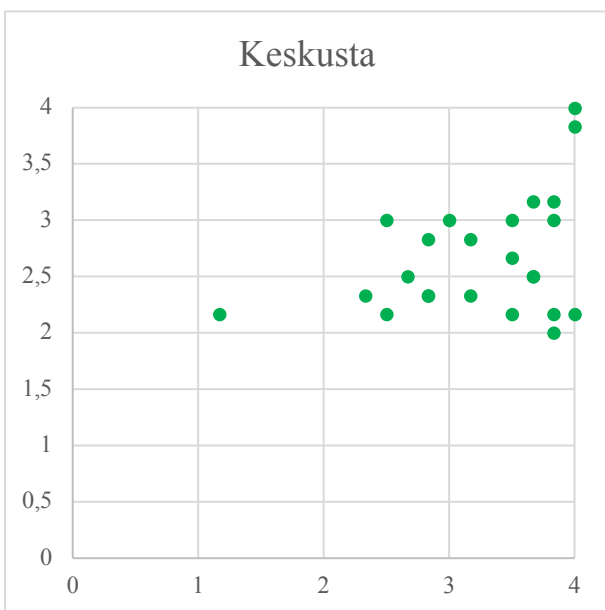
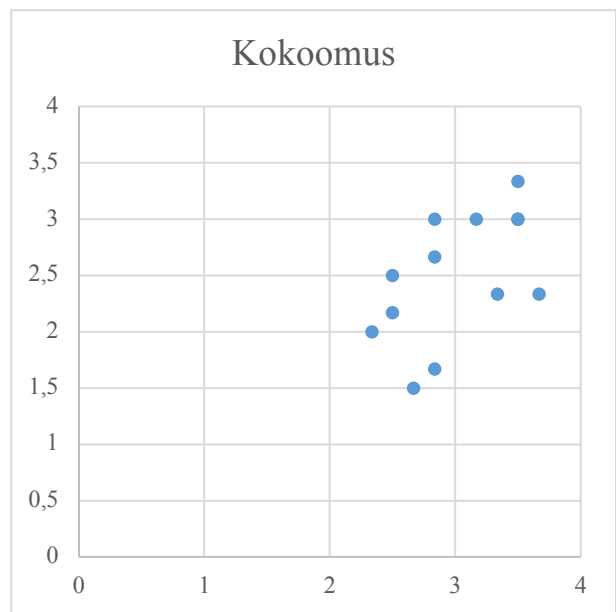
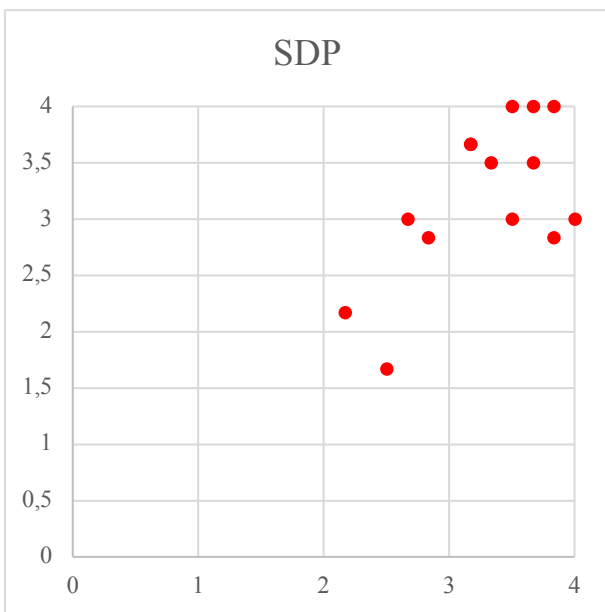
Akselille enemmistökielen dominanssi – vähemmistökielten suojelu:

2. Saamenkielisten kielellisiin oikeuksiin tulee panostaa enemmän. Tällaisia oikeuksia voisivat olla saamenkielinen yo-tutkinto, ajantasaiset oppimateriaalit kouluissa ja omakielinen opetus myös saamelaisalueen ulkopuolella.
3. Karjalan kielen asemasta ja kielen puhujien kielellisistä oikeuksista tulee säätää laissa.
4. Maahanmuuttajien äidinkielten opetukseen tulisi lisätä resursseja.
5. Toisen kotimaisen kielen pakollisuus pitäisi palauttaa ylioppilastutkintoon.
7. Toisen kotimaisen kielen taito antaa nuorille laajemmat opiskelu- ja työmahdollisuudet, joten se kuuluu olennaisena osana suomalaisen, laaja-alaisesti yleissivistävään koulutukseen.
14. Kouluissa pitää nykyistä laajemmin opettaa muitakin vieraita kieliä kuin englantia.

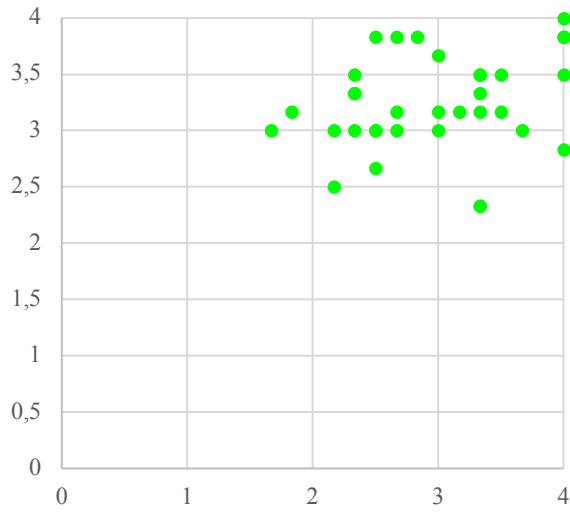
Kokonaan analyysini ulkopuolelle jätin vastaukset väitteisiin 6 ja 15. Väite 15 ruotsin kielen aseman turvaamisen mahdollisuuksista kaksikielisten koulujen avulla ei mittaa suhtautumista niinkään itse kielen vaalimiseen kuin esitettyyn välineeseen.

Väitettä 6 pidän muotoilultaan epäonnistuneena, vaikka itse olinkin sitä tekemässä. Muotoilu kuului ”On tärkeää, että jokaisella on mahdollisuus elää ja toimia omassa maassaan omalla kielellään, joko suomeksi tai ruotsiksi. Se lisää turvallisuuden ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta.” Tässä jäi huomiotta, että monien Suomen kansalaisten äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi, joten kohta ”omalla kielellään” jäi muun väittämän kanssa ristiriitaan.

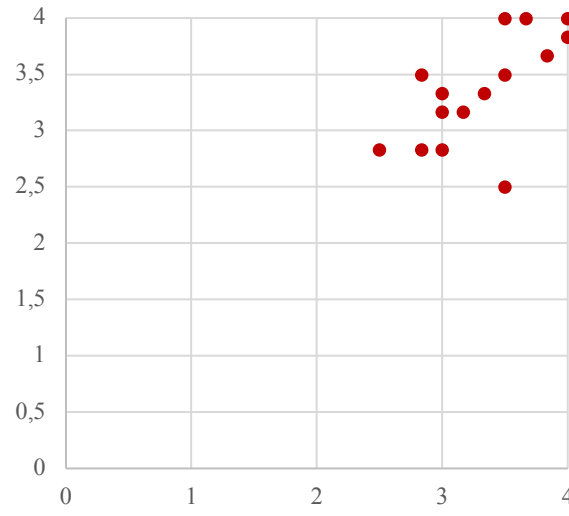
Seuraavissa kaavioissa on **englannin suosiminen** vasemmalla ja **kotimaisten kielten vaaliminen** oikealla, **enemmistökielen dominanssi** alhaalla ja **vähemmistökielten suojelu** ylhäällä. Jokainen piste merkitsee yleensä yhden ehdokkaan vastauksia, mutta jos samassa puolueessa useammalla ehdokkaalla on samat koordinaatit, yksi piste kuvaa niitä kaikkia. Lähimpänä oikeaa yläkulmaa sijoittuvat ehdokkaat, joitten kannat ovat lähimpänä kyselyn laatineitten kielen asiantuntijoiden suosituksia.

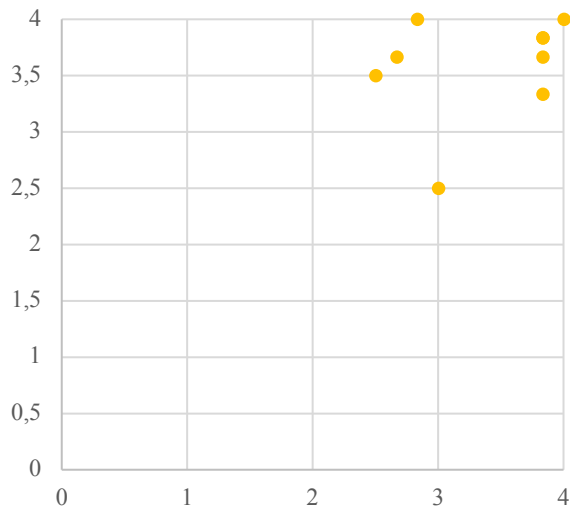
Vihreät

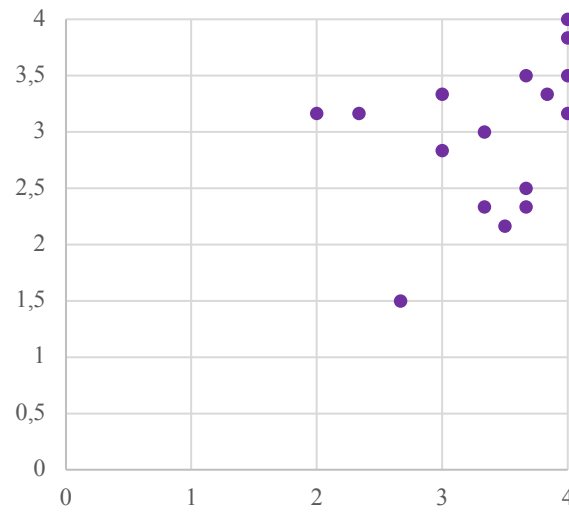
Vasemmistoliitto

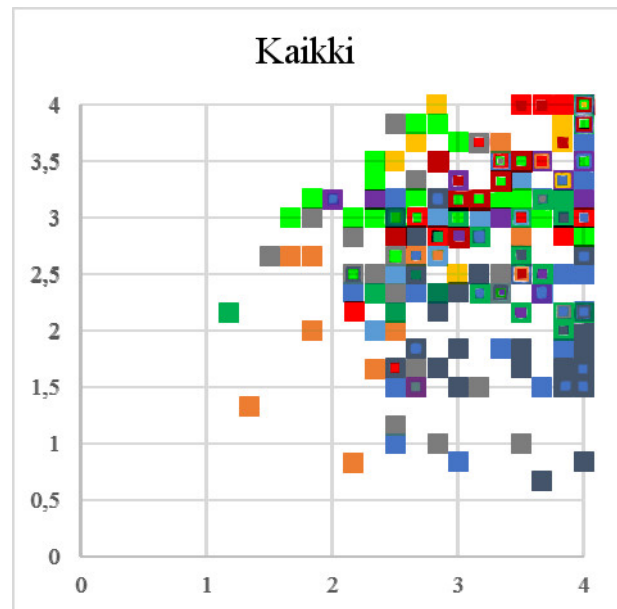
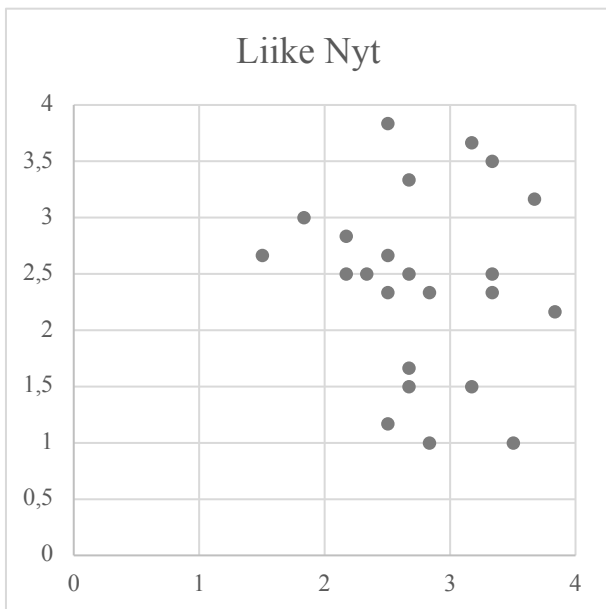
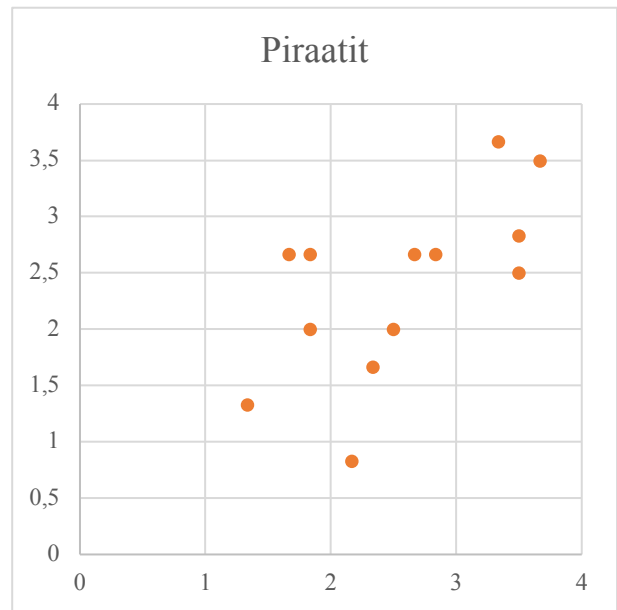
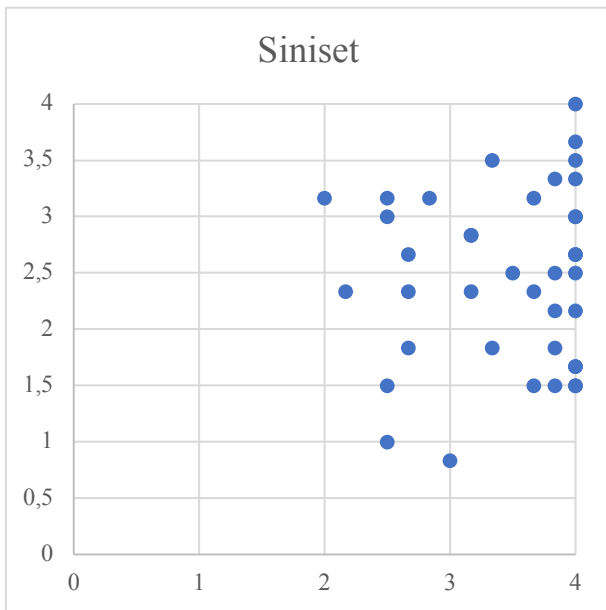

RKP

Kristilliset

Kaikkien ehdokkaitten kannat kokoavasta kuvasta näkyy, etteivät puolueet muodosta kielipoliittiselle kartalle yhtenäisiä värialueita, jotka eivät peittäisi toisiaan. Tämän kartan vähäisen informaatioarvon takia olen sijoittanut sen viimeiseksi.

Puoluekohtaisista kartoista näkyy kuitenkin tendenssejä. Vihreät, vasemmistoliitto, RKP ja useimmat sosialidemokraatit puolustavat vähemmistökieliä ja arvostavat kielten moninaisuutta enemmän kuin muut. Heikointa tukea vähemmistökielet saavat perussuomalaisilta.

Useimmista puolueista löytyy ehdokkaita, jotka ovat valmiita puolustamaan kotimaisia kieliä päälle vyöryvältä englannilta – ei kuitenkaan kokoomuksesta, nyt-liikkeestä eikä piraateista. Kaikissa puolueissa on kuitenkin myös ehdokkaita, joille kotimaisten kielten väistyminen englannin tieltä ei näytä antavan syytä huoleen. Englannin leviämistä selvimmin puolustavia ehdokkaita on vihreissä, nyt-liikkeessä ja aivan erityisesti piraateissa – myös yksi keskustalainen löytyy joukosta.

Vahvimmin sekä vähemmistökieliä että kotimaisia kieliä puolustavat kyselyyn vastanneista ehdokkaista keskustan **Lauri Oinonen**, vihreiden **Outi Alanko-Kahiluoto**, vasemmistoliiton **Tuomo Grundström**,

RKP:n **Mike Jurvélius**, kristillisten **Tiina Parkkinen** ja sinisten **Ilkka Salonen**. Näiden ehdokkaiden kannat ovat siis myös lähimpänä Oma kieli -yhteisön tutkimustietoon perustuvia suosituksia.

Kuka puolustaisi maailman kielten moninaisuutta?

Maailman kielellistä diversiteettiä ovat jo pitkään verottaneet vähemmistökieliä syövät kansalliset enemmistökielet. Toiseksi uhkaksi niitten rinnalle ja ohi on tällä vuosituhanella noussut yhä uusia käyttöaloja myös kansallisilta enemmistökieliltä valtaava englanti. Nykynäkökulmasta kansallisten kielten ja vähemmistökielten puolustaminen ovat siis yhtä ja samaa maailman kielten moninaisuuden suojelua, vaikka vähemmistökielten onkin ymmärrettävä tarvitsevan paljon voimakkaampia suojelutoimia kuin kansalliskielten.

Tältä taustalta on ymmärrettävää, että kielipoliittisesti valveutuneimmat poliitikot – kuten yllä mainitut kuusi ehdokasta – puolustavat vahvasti sekä vähemmistökieliä että kansallisia kieliä, kun taas vähemmän kielten oikeuksiin perehtyneet tai niistä kiinnostuneet eivät samalla tapaa lämpene kummankaanlaisille toimille. Tällöin ehdokkaitten asenteet sijoittuvat suunnilleen kuvioissa yllä oikeasta yläkulmasta vasempaan alakulmaan kulkevan diagonaalin ympärille. Parhaiten tällainen jakauma näkyy vasemmistoliiton, sosialidemokraattien, kristillisten ja piraattien ehdokaskartoista.

Muunkinlaisia jakaumia silti löytyy. Vihreät ovat selvästi kiinnostuneempia vähemmistökielten suojelemisesta kuin kansalliskielten puolustamisesta englantia vastaan, mikä on varmaankin ymmärrettävä sitä taustaa vasten, että vähemmistökielet ovat olleet uhan alla jo pitkään, kun taas kansalliskielten asema on alkanut heikentyä vasta äskettäin.

Päinvastainen suhtautuminen on kuitenkin kokoomuksella, keskustalla, perussuomalaisilla, kristillisillä, sinisillä ja nyt-liikkeellä, joissa monet suomea puolustavat eivät ole valmiita toimiin vähemmistökielten puolesta. On huolestuttavaa, että näin moni puolue suhtautuu välinpitämättömästi tai kielteisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin kieliin.

Kaksikielinen vai monikielinen Suomi?

Yllä olevien karttojen akselille **enemmistökielen dominanssi – vähemmistökielten suojelu** jäi monenlaisia kysymyksiä suhtautumisesta niin toiseen kotimaiseen kieleen (5, 7) kuin vähemmistökieliinkin (2, 3, 4) sekä koulun vieraitten kielten opetukseen (14). Ruotsin kielen puolustaminen näkyy siten kummallakin akselilla – pystyakselilla suomea ja vaakakselilla englantia vastaan. Suomen kielen rooli taas on eri akselilla vastakkainen, pystyakselilla uhka vähemmistökielille ja vaakakselilla englannin uhkaama kansalliskieli.

Kielipoliittisia puolueita on Suomessa vain yksi, ruotsin asemaa ja Suomen kaksikielisyyttä puolustava ruotsalainen kansanpuolue. Pienemmällä kielivähemmistöillä – saamen, karjalan ja maahanmuuttajakielten puhujilla – ei ole turvanaan omaa puoluetta. Päätin siksi vielä selvittää, kuka puolustaisi eduskunnassa erityisesti niitä.

Suhtautuvatko toisen kotimaisen kielen opiskelua puolustavat ehdokkaat myönteisesti muihinkin kielivähemmistöihin? Näinhän voisi olettaa, mutta esiin tulivat yllä jo suosittelimieni kuuden ehdokkaan lisäksi vain SDP:n **Pentti Arajärvi** ja **Kim Berg**, vasemmistoliiton **Anne Kaarina Keronen** ja **Mervi Uusitalo**, RKP:n **John Eriksson** ja **Hans Snellman** ja kristillisten **Varpu Kivelä**. Kokoomuksesta ja perussuomalaisista taas ei löytynyt ainuttakaan ehdokasta, joka edes useimpien väitteitten suhteen asettuisi puolustamaan sekä toista kotimaista että kielivähemmistöjä.

RKP:n ehdokkaat puolustavat ruotsin opiskelua ja vasemmistoliittolaiset pienempiä kielivähemmistöjä. Useimmat perussuomalaiset ja piraatit vastustavat nimenomaan toista kotimaista. Monesta puolueesta näkyy vain suuri sisäinen hajaannus: esimerkiksi sinisten vastaukset tuntuvat jakautuvan lähes tasaisesti koko kartalle.

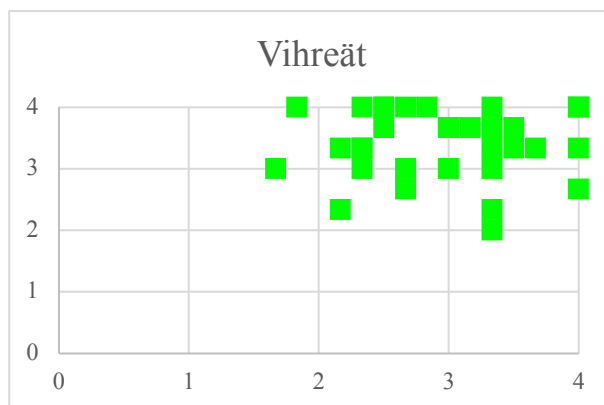
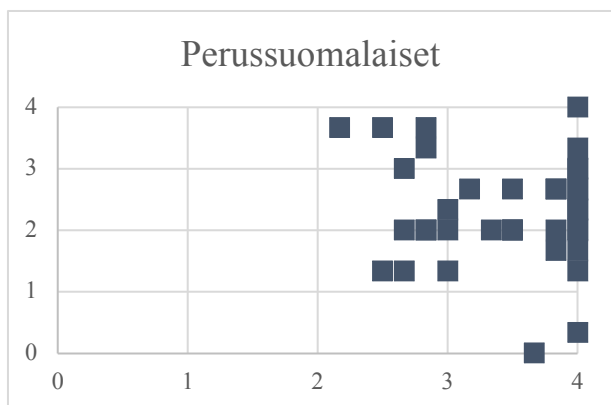
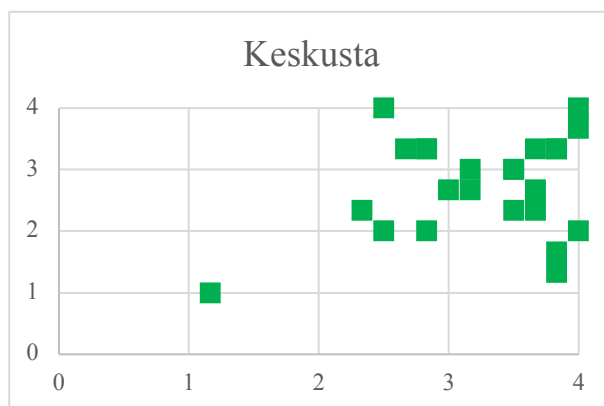
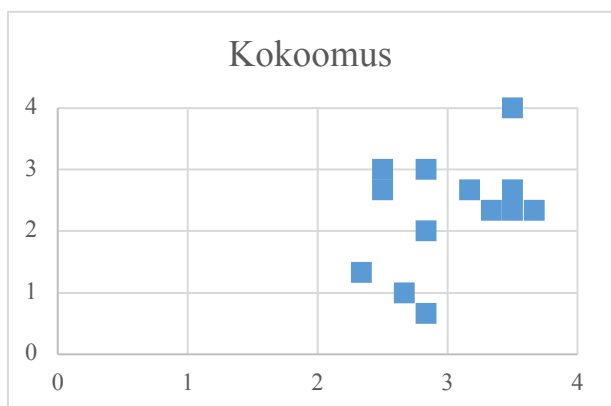
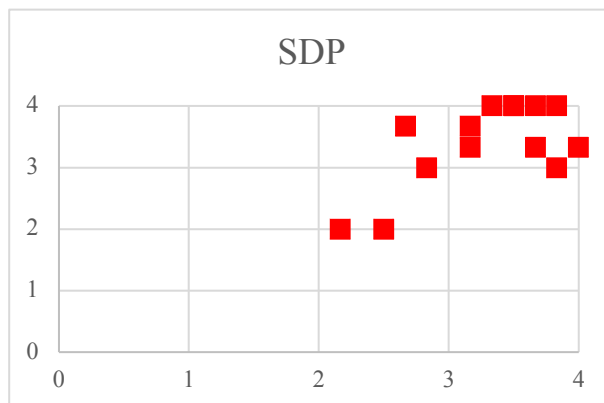
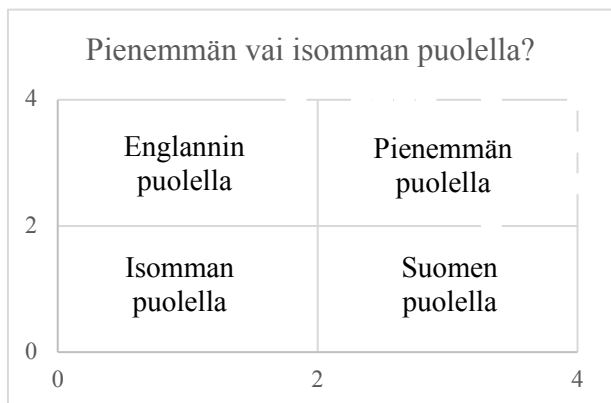
Seuraavissa kaavioissa on **toisen kotimaisen kielen opiskelun vastustus** vasemmalla ja **puolustus** oikealla, **kielienemmistön dominanssi** alhaalla ja **kielivähemmistöjen oikeudet** ylhäällä.

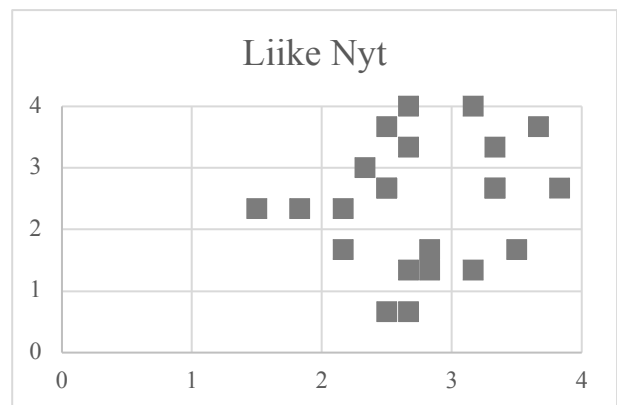
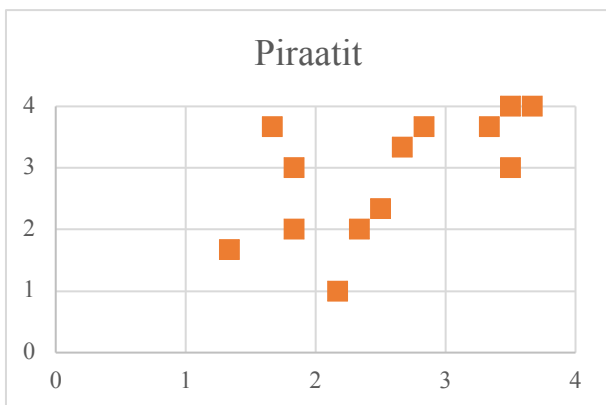
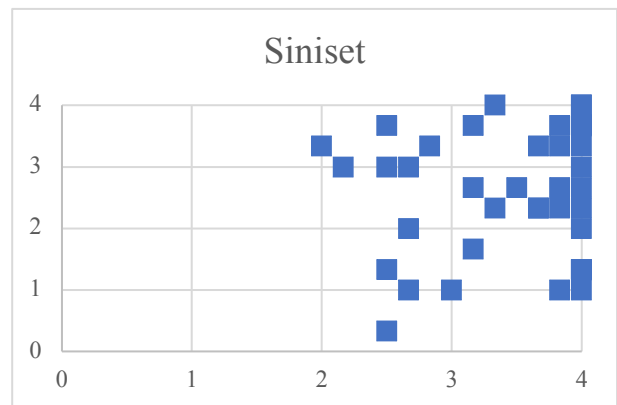
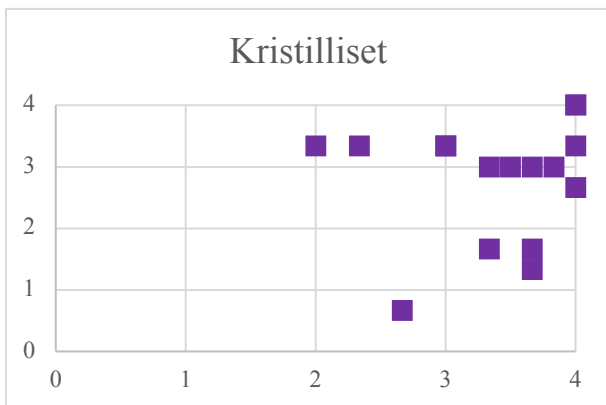
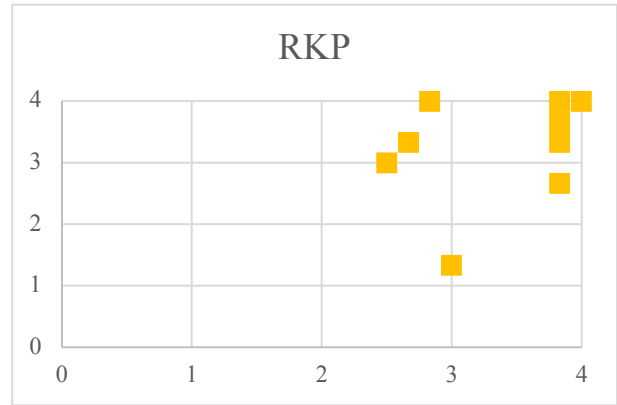
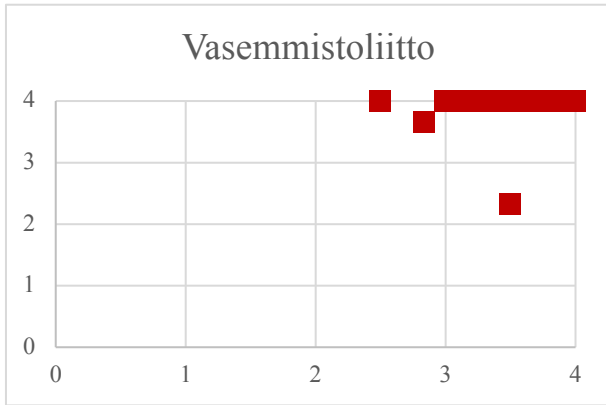

Odotuksenmukaista korrelaatiota ei siis löytynyt. Asetelma on erikoinen, koska loogisesti voisi odottaa valtakunnallisesti heikommalla olevan kansalliskielen puolustajien suojelevan mielellään myös kansallisia vähemmistökieliä. Yksi mahdollinen tulkinta on, että vanha uskomus ihmisen kielenoppimiskyvyn ahtaista rajoista elää valitettavan lujassa – ehdokkaat, jotka tukevat ruotsin opiskelua, voivat pelätä muitten kielipiintojen olevan siitä pois ja päinvastoin. On myös mahdollista, että ehdokkaat ajattelevat ruotsin kilpailevan samoista resursseista kuin vähemmistökielet.

Pienemmän vai isomman puolella?

Suhtautuminen toisen kotimaisen kielen opiskeluun näyttää siis poikkeavan suhtautumisesta vähemmistökieliin. Niinpä tein ensimmäisten karttojen pohjalta vielä kolmannen avaruuden, jossa on edelleen **englannin suosiminen** vasemmalla ja **kotimaisten kielten vaaliminen** oikealla, mutta nyt alhaalla on **kielienemmistön dominanssi** ja ylhäällä saamen, karjalan ja maahanmuuttajakielten eli **kielivähemmistöjen oikeudet**. Pisteitten sijaintiin näillä kartoilla ei siis vaikuta suhtautuminen toiseen kotimaiseen eikä koulujen kielivalikoiman monipuolisuuteen.

Pahimpaan neljännekseen, jossa kielten kesken vallitsee suurimman oikeus, sijoittuvat onneksi vain yhden piraatin ja yhden keskustalaisen kannat; toinen piraatti on sen rajalla. Englantia suomen kustannuksella suosivat lisäksi kaikki vasemman yläkulman vastaajat, joista kaksi on piraattien, kaksi nyt-liikkeen ja kaksi vihreiden ehdokkaana; lisäksi alueen rajalla on yksi piraatti, yksi kristillinen ja yksi sininen.

Paljon enemmän on kuitenkin ehdokkaita, jotka ovat taipuvaisia hyväksymään suomea englannin painetta vastaan puolustavia toimia, mutta eivät pidä vähemmistökieliä suojelun arvoisina. Näihin kuuluu hyvin suuri osa perussuomalaisen, sinisten ja nyt-liikkeen vastaajista, muutama kokoomuksen ja kristillisten vastaaja, kaksi keskustalaista, yksi ruotsalainen ja yksi piraatti; rajalla on yksi vihreidenkin ehdokas. Kuten yllä jo kirjoitin, näin laaja vähemmistökielten vastaisuus on huolestuttavaa.

Oikeassa yläkulmassa eli asiantuntijasuosittelun mukaisella linjalla muissa kuin ruotsiin liittyvissä asioissa ovat ylempänä mainittujen ehdokkaiden lisäksi vihreiden **Saara Huhmarniemi** ja **Sari Hyytiäinen**, vasemmistoliiton **Kaisa Varonen**, perussuomalaisen **Jouni Kaskiharju** ja sinisten **Pirjo Keronen**.

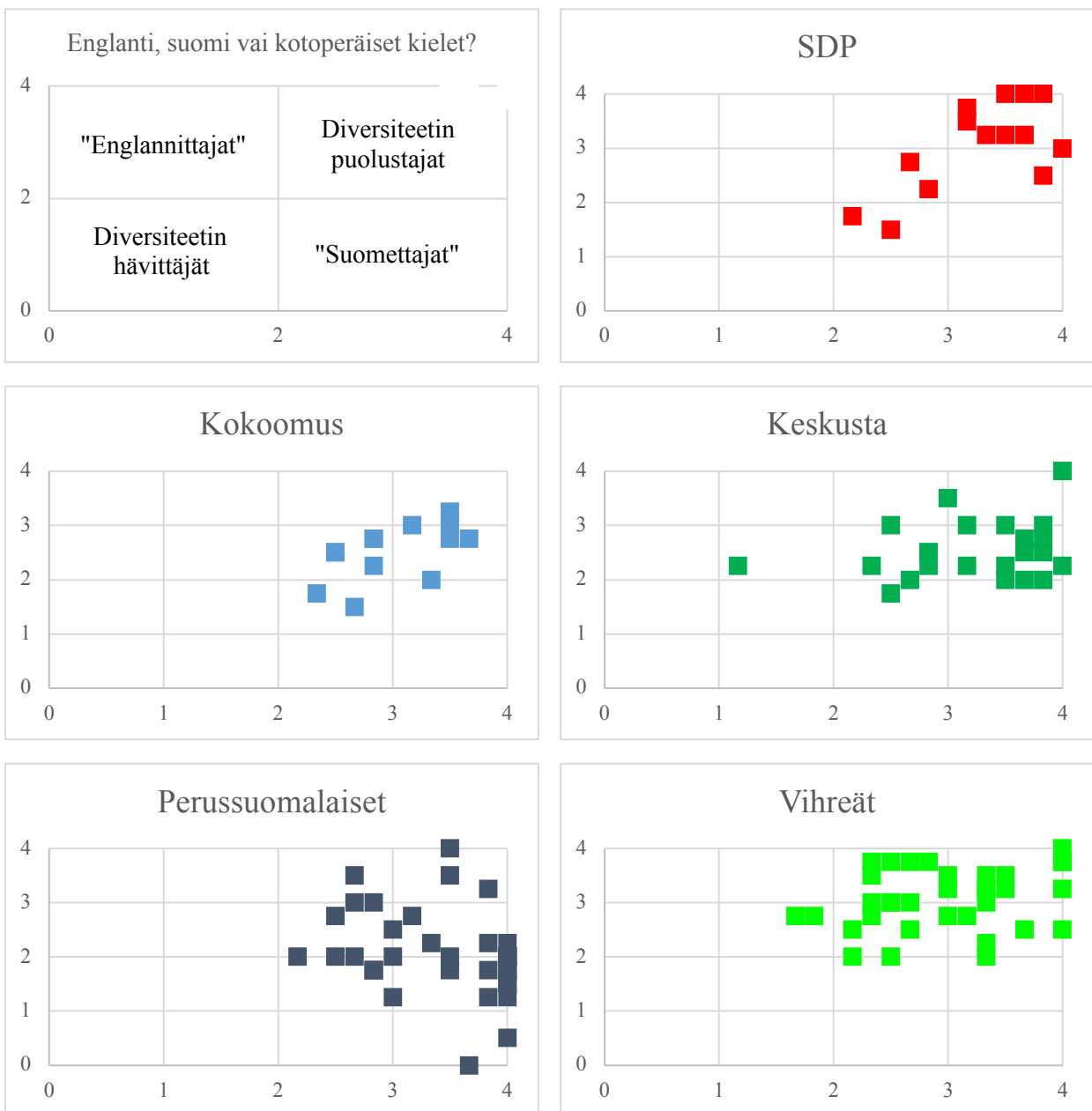

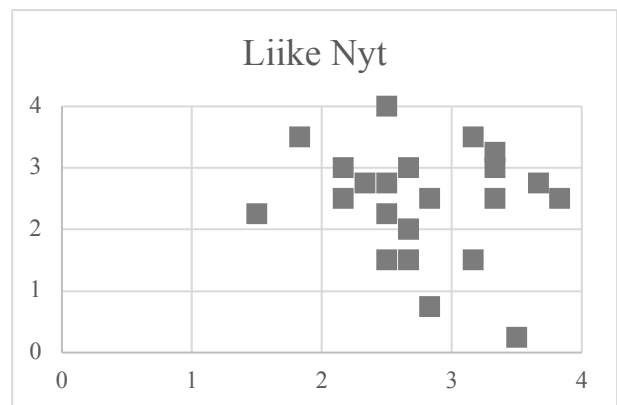
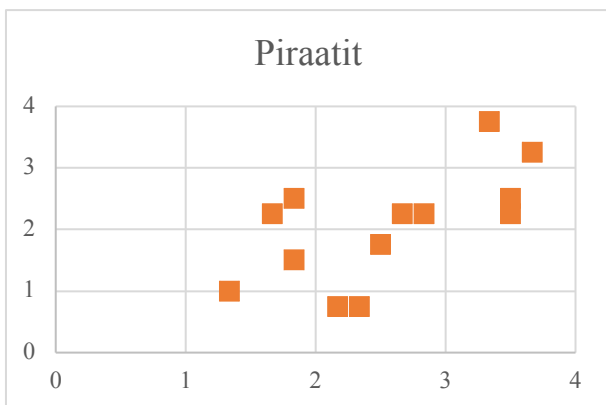
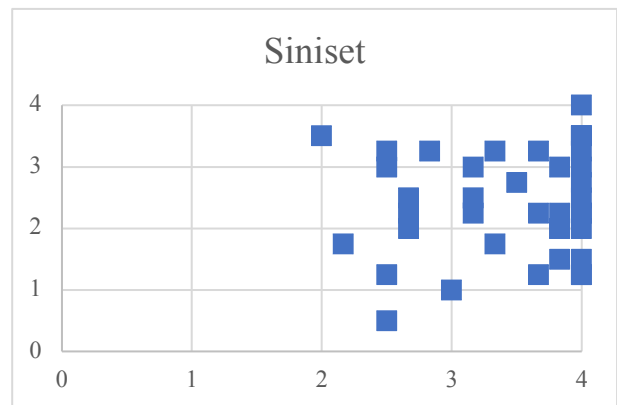
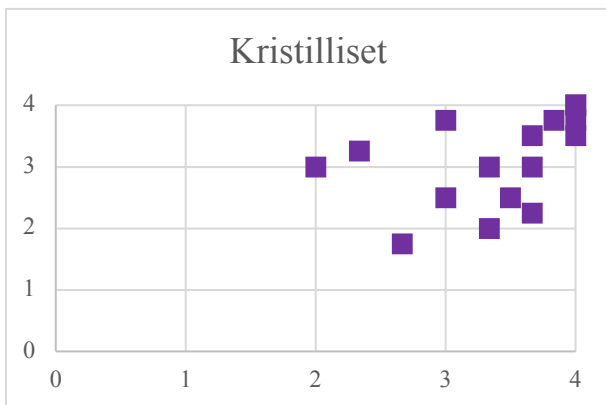
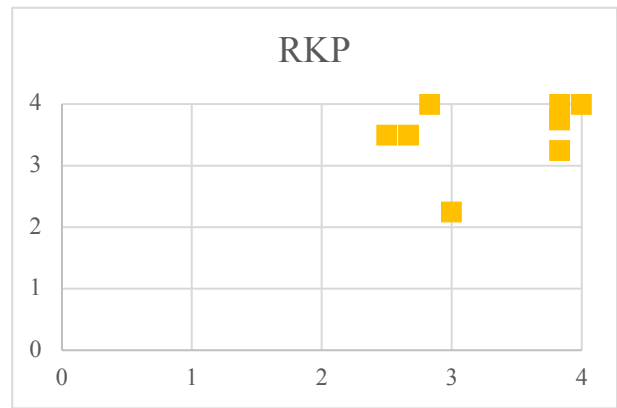
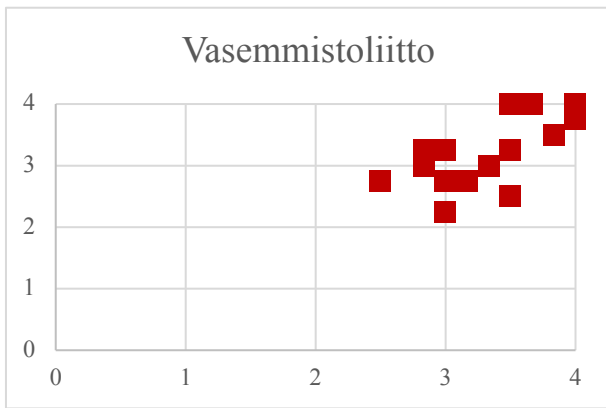
Kaiken kaikkiaan toisen kotimaisen kielen opetusta koskevien väitteitten poistaminen ei paljonkaan selkeyttänyt puolueitten sijaintia kielipoliittisella kartalla. Lähinnä se osoitti, ettei RKP ole sen yhtenäisempi kuin muutkaan, kun on kyse muihin kieliin kuin ruotsiin liittyvistä kysymyksistä.

Englanti, suomi vai kaikki kotoperäiset kielet?

Oma Kieli -yhteisön kielipoliittisen kyselyn suunnittelusta vastanneen Marja Alkion pyynnöstä tein lopuksi vielä kartat, joissa näkyy ehdokkaitten suhtautuminen sekä englannin ja kotimaisten kielten väliseen kilpailuasetelmaan – kuten yllä ensimmäisissä ja kolmansissa kartoissa – että suomen pienemmille kotoperäisille kielille (tässä kyselyssä siis ruotsille, saamelle ja karjalalle) muodostamaan uhkaan, joka selviää väitteistä 2, 3, 5 ja 7. Suhtautumista vieraitten kielten ja maahanmuuttajien äidinkielen kouluopetukseen ei näissä kaavioissa siis näy.

Vasemmalla kaavioissa on edelleen **englannin suosiminen** ja oikealla **kotimaisten kielten vaaliminen**, mutta nyt alhaalla on **suomen dominanssi** ja ylhäällä **kotoperäisten kielten yhdenvertaisuus**.

Tällaisessa koordinaatistossa puolueitten väliset erot näkyvät hieman selvemmin kuin edellisissä.

Kielteisimmin muista erottuu piraattipuolue, jonka ehdokkaina on niin suomen vastaisia englannittajia, kotoperäisen vähemmistökielten vastaisia suomettajia, kuin pahimpia kaikkien kotoperäisten kielten vastaisia diversiteetin hävittäjiäkin. Vain muutama puolueen ehdokas erottuu edukseen.

Nyt-liikkeessä on joukossa sekä englannittajia että suomettajia eikä yhtään kotoperäisten kielten moninaisuuden kannalta varsinaisesti suositeltavaa ehdokasta. Myös vihreissä ja kristillisissä on sekä englannin uhkaa että vähemmistökielen uhanalaisuutta väheksyviä vastaajia, vaikka yleisesti suhtautuminen näyttää niissä selvästi paremmalta kuin useimmissa puolueissa.

Kielivähemmistöjen vastaisuus näkyy taas useimpien puolueitten vastauksissa. Piraatteihin ja nyt-liikkeeseen verrattuna keskustalaiset ja kokoomuslaiset ovat maltillisempia, mutta sijoittuvat silti koordinaatistossa huolestuttavan alas – lisäksi yksi keskustan ehdokas ylittää englantimielisyydessään kaikki muut vastanneet. Demareillakin on kaksi kotoperäisiin kieliin nuivasti suhtautuvaa ehdokasta. Eniten (myös) kotoperäisten kielten vastaisia ehdokkaita on kuitenkin perussuomalaisissa ja sinisissä. Näihin kuuluu myös innokkaimmin

suomen asemaa englantia vastaan puolustavia ehdokkaita, ja yksi perussuomalaisten ehdokas on vastustanut kyselyssä peräti kaikkia kotoperäisten vähemmistökielten asemaa vahvistavia ehdotuksia.

Parhaiten puolueista sijoittuvat sekä suomen että muiden kotoperäisten kielten tukemisessa vasemmistoliitto ja RKP. Ehdokkaista parhaita pisteitä saa yllä mainittujen lisäksi vain keskustan **Antti Kivelä**.